

Gideon geroepen

Periodethema: Gideon
Richteren 6

a. Wat vooraf ging (Richt. 6: 1-10)

UITLEG VAN DE TEKST

Na de bevrijding onder Barak en Debora verviel het volk opnieuw tot afgodendienst. Het boek Richteren laat met name een neerwaartse spiraal zijn. Het zal uitlopen op het koningschap. Niet dat deze koningen zonder zonde zijn. De verlossing ligt in de toekomst. God geeft op Zijn tijd en wijze uitkomst. Helaas zien we deze neerwaartse spiraal ook weer zichtbaar worden in Richteren 6. Opnieuw het dienen van de afgoden. Nu was de verleiding daartoe ook groot. De Israëlieten waren als veehoeders niet gewend om het land te bebouwen. Ze moesten dat nog helemaal leren van de inheemse bevolking. Maar voor die bevolking was het bewerken van het land nauw verbonden met hun godsdienst. Ploegen en offeren aan Baäl en Astarte stonden op een lijn en waren even noodzakelijk voor een goede oogst. Heel gemakkelijk nam Israël met de werkmethode ook de godsdienst over.

De hoofdstukken 6-9 beschrijven de gebeurtenissen rondom Gideon en zijn zoon Abimelech. Gideon zal de Israëlieten verlossen van de Midianieten. Zeven jaar lang, een volle periode, heeft de HEERE hen overgegeven in de hand van de Midianieten. Deze woonden ten zuidoosten van Kanaän, samen met de Amalekieten en andere nomadenvolken trokken ze bij het meer van Tiberias het land binnen en vanuit de vlakte van Jizreël zwermden ze dan rovend en plunderend uit naar het zuiden en westen tot aan Gaza toe. Al hun koningen worden genoemd: Oreb en Zeëb, Zeba en Tsalmana. Hun kamelen waren versierd met kettinkjes en halve maantjes ter ere van Astarte. Ze moeten een kleur-

rijk en tegelijk schrikbaar geheel hebben gevormd. De Midianieten verdrukten de Israëlieten zeer zwaar. Ieder jaar wanneer juist de oogst van het land was gehaald, doken ze op en haalden hun buit binnen. Zodat we lezen dat Israël zeer verarmt. Het was zo erg dat de Israëlieten schuilplaatsen maken in het gebergte waar zij hun oogst verborgen.

De situatie die in de verzen 2-5 beschreven wordt, doet denken aan de verbondsvloeken (Lev. 26; Deut. 28). Daar was reeds gezegd dat het verlaten van het verbond met zich mee zou brengen dat de vijanden van de Israëlieten hen op de vlucht zouden jagen, dat zij de oogst zouden eten van de door Israël ingezaaide akkers.

En zoals vaker, de nood leert hen bidden. Ze roepen tot de HEERE. In de voorgaande hoofdstukken beantwoordde de HEERE het roepen van de Israëlieten telkens met het zenden van een richter om het volk te verlossen. Hier is dat niet (meteen) het geval. Wel zendt de HEERE een profeet, die hen in Naam van de HEERE eraan herinnert hoe de HEERE hen uit Egypte heeft verlost en ze ook met nadruk heeft ingescherpt de afgoden van de Amorieten niet te dienen. Hij verwijst dus naar de verbondssluiting. Ze hebben echter Zijn woorden in de wind geslagen en het toch gedaan. Deze aanklacht maakt expliciet duidelijk wat in de vorige perikoop al impliciet naar voren kwam: de ellendige toestand waarin de Israëlieten verkeren is te wijten aan het feit dat zij door naast de HEERE ook Kanaänitische goden te vereren, het verbond van de HEERE hebben overtreden. Daarom is het oordeel gekomen. Verder lezen we niet van deze profeet.

TER OVERWEGING

- Ook hier weer het verdrietig relaas van Israëls ontrouw. Immers het mocht dan wel verleidelijk zijn om de afgoden te dienen, te verontschuldigen waren de Israëlieten niet. De HEERE had hen duidelijk genoeg voorgehouden wat hen in het beloofde land te doen stond. Toch heeft de HEERE Zijn volk er niet voor over. Hij laat ze niet gaan in hun afval en zonde. Hij straft hen om hen tot bezinning te laten komen.
- En als ze dan wel tot de HEERE roepen, maar kennelijk zonder berouw, zendt Hij Zijn boodschapper om duidelijk te maken wat er tussen Hem en Zijn volk is. We mogen onze kinderen hier laten zien dat een echt gebed altijd gepaard gaat met berouw en ootmoed. Als Zijn volk zich zal schuldig kennen, zal de HEERE aan Zijn verbond denken.

b. Gideons roeping (Richt. 6: 11-24)

UITLEG VAN DE TEKST

Na de ontdekkende en vermanende woorden van de verder onbekend blijvende profeet gaat God Zijn volk verlossen. Daartoe wordt Gideon geroepen. De perikoop vertoont sterke overeenkomsten met de roeping van Mozes (Ex. 3-4). Een engel des HEEREN stelt zich onder de eik te Ofra. Hier kan een heilige boom mee bedoeld zijn. Zo'n boom speelde als symbool van de vruchtbaarheid een rol bij de dienst aan Baäl.

Ofra was gelegen in het westen van het stamgebied van Manasse. Gideon was zijn tarwe aan het dorsen. Uit veiligheidsoverwegingen deed hij dat niet op de gemeenschappelijke dorpsvloer, zoals te doen gebruikelijk was. De wijnpers, waarin hij aan het werk was, zal wel in een rots uitgehouwen zijn geweest. Het koren werd gedorst door op de aren te slaan.

Joas, de Abiëzriet, was een dorpshoofd uit de stam van Manasse. De engel verschijnt aan Gideon en zegt hem dat de HEERE met hem is en dat hij een strijdbare held is. Gideon echter vraagt zich af, hoe hij dat rijmen moet met de werkelijkheid, die hij om zich heen ziet. Dan zegt de engel rechtstreeks dat Gideon heen moet gaan om Israël uit de hand van de Midianieten te verlossen. Gideon vindt zichzelf daarvoor allerminst de aangewezen persoon. Zijn geslacht is het onaanzienlijkste van Manasse. En bovendien is hij thuis de jongste. Door de mond van de engel vernieuwt de HEERE dan Zijn belofte. Inmiddels begint het langzamerhand tot Gideon door te dringen, Wie het is Die met hem spreekt. We lezen in vers 16 dat de HEERE tot Gideon zegt: 'Omdat Ik met u zal zijn, zo zult gij de Midianieten

slaan, als een enige man.' Hier klinkt de Naam van de HEERE door: 'Ik zal met u zijn'. Dan zegt Gideon: 'Indien ik nu genade gevonden heb in Uw ogen, zo doe mij een teken, dat Gij het zijt, Die met mij spreekt.' Hij beseft het: het is de HEERE die hier tot hem spreekt en hij vraagt om een teken. Wanneer de engel toezegt niet weg te zullen gaan, bereidt Gideon een rijke maaltijd. Wat hij de engel als maaltijd aanbiedt, draagt het karakter van een offer. Ongezuurd duidt op reinheid. Een efa is volgens Josefus 36 liter, volgens een ouder Egyptisch papyrus 21 liter. Het sop is het nat van het vlees. Als dan het offer door vuur verteerd wordt, is het voor Gideon helemaal duidelijk met Wie hij te doen heeft. Hij is bang dat hij nu ook zelf verteerd zal worden. Wie zal immers God zien en leven volgens Ex. 19: 21, 33: 20 en Jes. 6: 5. Van over het altaar mag Gideon dan horen: de HEERE is vrede. Vrede betekent herstel van de verhoudingen. Dat begint bij de verhouding tot God, maar spreidt zich verder over heel het bestaan uit.

TER OVERWEGING

- Bij de roeping van Gideon staat centraal: de HEERE is met u. Gideon kan dat helemaal niet bekijken. De toestand waarin zijn volk verkeert, doet hem dan wel niet twifelen aan Gods macht, wel aan Zijn gunst.
- Gideon is in zichzelf een zwak en gering mens, ja een onrein mens, die sterven moet als hij de heilige God in de ogen moet zien. Maar zijn roeping betekent tegelijkertijd de belofte dat de HEERE hem helpen zal. Vanuit die belofte kan de engel hem ook aanspreken als strijdbare held. In die belofte ligt de kracht van Gideon. Die belofte rust in wezen in de verzoening, dat komt in dit Bijbelgedeelte ook duidelijk naar voren. De vredegroet klinkt van over het altaar der verzoening. We kunnen hier denken aan de roeping van Jesaja, maar meer nog aan Golgotha, waar Christus het offer voor de zonde heeft gebracht. Van over dat altaar klinkt nu ons Gods vredeboodschap tegen.
- Onze kinderen hebben de neiging tot heldenverering. In deze vertelling wordt duidelijk dat Gods knechten geen helden zijn in zichzelf.

c. Gideons eerste optreden en nieuwe aarzeling (Richt. 6: 25-40)

UITLEG VAN DE TEKST

Diezelfde nacht spreekt de HEERE tot Gideon. De eerste opdracht die Gideon krijgt, is het afbreken van het altaar van Baäl. Tegelijk moet hij een offer brengen aan de HEERE, als teken van herstel van de rechte eredienst. De tweede jonge stier moet geofferd worden, waarschijnlijk omdat de eerste al aan de HEERE toebehoorde. Het bos, waarover in

de tekst gesproken wordt, zijn de gewijde bomen die bij een altaar van Baäl altaar hoorden. Uit vrees voor ontdekking voert Gideon zijn opdracht 's nachts uit, in het geheim, samen met tien knechten.

De volgende morgen zien de mannen van die stad de ravage. Die mannen zullen wel nog overgebleven Kanaänieten geweest zijn. Al spoedig lekt uit dat Gideon de dader is. Men eist van zijn vader Joas dat Gideon ter dood gebracht zal worden. Deze redt zich zeer slim uit deze moeilijke situatie. Baäl zal Gideon zelf wel straffen. Dat hoeven zij niet te doen. Gideon heeft daaraan de naam Jerubbabel overgehouden, wat zoveel betekent als 'laat Baäl met hem strijden'.

De opdracht van de HEERE aan Gideon onderstreept het belang van het eerste gebod. Gideon zal alleen kunnen optreden in de kracht van Gods Geest wanneer hij zich exclusief toewijdt aan de HEERE door de Kanaänitische cultusobjecten van zijn familie te vernietigen.

Na dit voorval wordt de Geest des HEEREN vaardig over Gideon. Inmiddels zijn ook de Midianieten het land weer binnengevallen. En Gideon blaast de krijgsbazuin. Een aanzienlijk deel van Israëls stammen verzamelt hij ten strijde.

Toch is zijn hart nog vol aarzeling. Voor hij optrekt, vraagt hij nog tweemaal om een teken dat de HEERE met hem zal zijn en de Midianieten in zijn hand zal geven. Bij het wollen vlies moeten we ons een afgeschoren schapenvacht denken. Vers 39 laat ons wel zien, hoe Gideon zelf beseft dat hij langs de rand van het toelaatbare gaat. Evenals in vers 17-18 is Gideon zelf degene die bepaalt hoe God het teken moet geven. God zal in die nacht een wollen vacht op de dorsvloer leggen, in het open veld. Wanneer de vacht nat is van de dauw, maar de dorsvloer droog, dan zal dit voor Gideon een teken zijn dat de HEERE hem inderdaad de overwinning zal geven. Wat Gideon vraagt gebeurt, de HEERE geeft hem zijn wens. Maar Gideon neemt er geen genoegen mee. Het is immers niet meer dan natuurlijk dat een wollen vacht de dauw gemakkelijker opzuigt dan de platgeslagen grond van een dorsvloer. Daarom vraagt hij God opnieuw om een teken met de vacht, maar nu andersom: de grond moet nat zijn van de dauw, maar de vacht moet juist droog blijven. Ook nu geeft de HEERE wat hij wenst.

TER OVERWEGING

- Gideon moet eer hij ten strijde trekt een duidelijk teken stellen tegen de afgodendienst. De altaren van Baäl moeten afgebroken worden.

- De dienst van de HEERE opnieuw ingericht. Hier is geen combinatie mogelijk. Hier geldt slechts of, of. Dat geldt voor vandaag aan de dag niet minder. De rechte dienst van de HEERE betekent ook nu breken met de dienst der afgoden. Het altaar van de wereldgelijkvormigheid bijvoorbeeld in ik-zucht en materialisme moet ook nu worden geslecht. Dat mag onze kinderen ook duidelijk worden voorgesteld.
- Tot nu toe maakt Gideon nog niet bepaald een heldhaftige indruk. Z'n opdracht inzake het beeld van Baäl voert hij 's nachts uit en voorts als z'n krijgsvolk verzameld is, aarzelt hij nog en vraagt een extra teken. Terwijl toch de HEERE zo duidelijk gesproken had! Wat een macht is het kleingeeloof en het ongeloof toch in ons leven. We hoeven wat dat betreft niet op Gideon neer te zien. We mogen ons wel verwonderen over de barmhartigheid van de HEERE, Die Zijn weifelende knecht ook hierin tegemoet komt.
- Met tekenen vragen moeten we overigens wel voorzichtig zijn. We worden allereerst geroepen om naar het Woord van God te leven en te handelen en daarop te vertrouwen. In bijzondere nood en bijzondere omstandigheden kan het vragen van tekenen in het leven van het geloof echter toch z'n plaats hebben. Wel dienen we hier altijd op onze hoede te zijn voor ons ongeloofig hart. Over het tekenen vragen uit ongeloof lezen we bijvoorbeeld in Luk. 11: 29. De handelwijze van Gideon is dan ook geen voorbeeld van geloof, maar juist van twijfel. Hij gehoorzaamt een beetje, maar zoekt voortdurend bevestiging.

GELOOFSLEER

In deze geschiedenis zien we dat Gideon op enig moment in het spreken van de HEERE God herkent! Hier loopt een parallel met de roepingsgeschiedenis van Mozes. Dat verkondigt tegelijk Gods trouw, zichtbaar en hoorbaar in Zijn Naam 'de HEERE', de IK ZAL ZIJN DIE IK ZIJN ZAL, de IK BEN DIE IK BEN. Gods trouw ondanks de ontrouw van het volk. Dat loopt als een rode draad door het boek Richteren heen, waarbij zichtbaar wordt dat het volk steeds verder afglijdt in de zonde.

Het volk roept tot de HEERE op het moment dat daar de straffende hand is vanwege de zonde (vgl. vr. en antw. 117 van de Heidelbergse Catechismus):

Wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam is en van Hem verhoord wordt?

Ten eerste, dat wij alleen de enige ware God, Die Zich in Zijn Woord ons geopenbaard heeft, om al hetgeen dat Hij ons geboden heeft te bid-den, van harte aanroepen.

Ten andere dat wij onze nood en ellendigheid recht en grondig kennen, opdat wij ons voor het aangezicht van Zijn majesteit verootmoedigen.

Ten derde dat wij dezen vasten grond hebben dat Hij ons gebed, niettegenstaande wij zulks onwaardig zijn, om des Heeren Christus' wil zekerlijk wil verhoren, gelijk Hij ons in Zijn Woord beloofd heeft.